

Tema
Adopsjon

ADOPTIVBARN I BARNEHAGEN

Hva er adopsjon?	s. 3
Adoptivforeldre	s. 4
Barnets bakgrunn	s. 4
Barnehagen og adoptivbarnet	s. 5
Bør adoptivbarn gå i barnehage?	s. 5
Enkelte reaksjoner	s. 6
Tilknytning	s. 6
Du må ikke gå fra meg!	s. 6
Jeg vil være baby igjen	s. 7
Hør og se hva jeg har opplevd!	s. 7
Liker dere meg når jeg oppfører meg slik?	s. 8
Jeg spiser og jeg spiser	s. 8
Tør jeg?	s. 9
En vellykket start i barnehagen	s. 9
Hva barnehagen bør prioritere	s. 10
Hvem er jeg?	s. 10
Hva barnehagen bør vektlegge	s. 12
Lek - i barnehagen	s. 12
Hva barnehagen bør være oppmerksom på	s. 14
Språkutvikling	s. 14
Spåkforståelse	s. 15
Tid og rom	s. 16
Hva barnehagen bør fokusere på	s. 17
Samarbeid og godt barnehagemiljø	s. 18
Tips til arbeid med adopterte barn	s. 19
Innkjøring i barnehagen	s. 19
Måter å forholde seg til adoptivbarnet på	s. 19
Identitet	s. 19
Lek	s. 20
Motorikk	s. 21
Samarbeid	s. 21
Litteraturliste	s. 22

HVA ER ADOPSJON?

Å adoptere betyr å ta til seg som sitt eget. Gjennom adopsjon blir barnets tidligere relasjoner brutt, og barnet blir knyttet til sine adoptivforeldre både juridisk, økonomisk og følelsesmessig. Adopsjon gir et barn en ny familie for all fremtid.

Hovedregelen i Norge er at utenlandsadopsjon skal gjennomføres med assistanse fra en av de tre godkjente adopsjonsforeningene *Adopsjonsforum*, *InorAdopt* og *Verdens Barn*. Fra utlandet adopteres ca. 600 barn i året til Norge. Barna kommer fra Asia, Afrika, Sør-Amerika og Øst-Europa. De fleste er under 2 år ved ankomst, og noen få adopteres sammen med biologiske søsken. Mange av barna er hittebarn med usikker alder fordi ingen vet når de er født. Noen av barna er foreldreløse, andre er gitt til adopsjon frivillig, mens andre igjen er forlatt. Landets kultur og/eller den økonomiske situasjonen kan også være en sentral faktor som gjør det umulig å beholde omsorgen for barnet. Sykdom hos biologiske foreldre evt. besteforeldre, at mor har blitt enke eller er forlatt, at familien har mange barn og derfor ingen mulighet til å forsørge flere, er alle eksempler på grunner til at barn blir bortadoptert. Det er et mangfold av årsaker, men alle barn som adopteres fra utlandet har det til felles at de er frigitt til adopsjon fra sine opprinnelsesland. Det vil si at myndighetene mener at adopsjon er beste løsning for barnet.

Når et adoptivbarn kommer til Norge, har det skjedd store omveltninger i barnets liv. Kontakten med biologiske foreldre er brutt, og barnet har mistet omsorgspersoner i barne – eller fosterhjem. Alle barna har opplevd flere separasjoner. De har fått en ny familie i en ny kultur, og alt er nytt; lukter, lyder og språk.

Adoptivbarn er forskjellige. De kommer fra forskjellige land, de har sin historie, evner og anlegg og som alle andre barn, kommer de til helt forskjellige foreldre.

“Å adoptere betyr å ta til seg som sitt eget. Gjennom adopsjon blir barnets tidligere relasjoner brutt, og barnet blir knyttet til sine adoptivforeldre både juridisk, økonomisk og følelsesmessig”.

“Adoptivbarn har bodd på barnehjem eller fosterhjem før de blir adoptert. Kvaliteten på disse hjemmene er svært ulik, men uansett standard sett med våre øyne, har de representert det kjente og trygge i barnas liv”.

Adoptivforeldre

Barnløshet er som regel hovedgrunnen for adopsjon. Både enslige og par kan godkjennes som adoptivforeldre. Adoptivbarn er sterkt etterlengt, og når den lange adopsjonsprosessen endelig er avsluttet og barnet har kommet til sin nye familie, ønsker foreldrene å gi det optimale oppvekstvilkår.

Adoptivforeldre kan ha store forventninger og ambisjoner til seg selv som foreldre. For å kunne adoptere må en godkjennes av både norske og opprinnelseslandets myndigheter. Det innebærer at foreldre kan føle seg berettiget til sitt foreldreskap, men også at de må gjøre seg fortjent til det. Det er viktig for barnehagen å være klar over disse følelsene. Enkelte barnehageansatte kan nok erfare at foreldrene til tider oppleves som noe overbeskyttende, eller at de fokuserer vel mye på enkelte problemstillinger.

Barnets bakgrunn

Adoptivbarn har bodd på barnehjem eller fosterhjem før de blir adoptert. Kvaliteten på disse hjemmene er svært ulik, men uansett standard sett med våre øyne, har de representert det kjente og trygge i barnas liv.

De fleste foreldre har reist og hentet sitt barn i opprinnelseslandet. Det innebærer at de har noe informasjon om barnets bakgrunn og at de har sett mennesker og miljø som var viktige for barnet. Noen barn kommer til Norge med eskorte og blir hentet av foreldrene på flyplassen. Alle foreldre, uansett hvordan de har hentet barnet, beskriver sitt første møte med barnet som en svært sterk følelsesmessig opplevelse.

Barna har varierende livserfaringer og opplevelser med i “bagasjen” når de kommer til sin nye familie. Ved ankomst er barnets oppfatning av seg selv dannet på bakgrunn av tidligere erfaringer og opplevelser. Når barnet kommer til Norge, er stabile, kjærlige og trygge omsorgspersoner det aller viktigste for at barnet kan begynne å ta igjen det hun eller han har mistet. Første tiden sammen med barnet oppleves ulikt for foreldrene. Det tar tid å knytte seg til sine foreldre - noen bruker måneder, andre bruker år. Her vil alt fra ankomstalder, barnets tidligere opplevelser og erfaringer, og om barnet er understimulert, underernært og/eller fysisk sykt, være viktige faktorer.

Mange av barna tilpasser seg raskt og tar igjen mye av det de har mistet av motorikk, språk og følelsesmessig utvikling når de får oppleve kjærlighet, oppmerksomhet og stimulans. Samtidig må vi ikke undervurdere at det finnes utfordringer som enkelte av barna må leve med gjennom hele livet.

BARNEHAGEN OG ADOPTIVBARNET

Det å begynne i barnehagen er "å overskride en terskel" både for barnet og foreldrene. Barnet og foreldrene står overfor et brudd i kontakten, og dette kan oppleves smertefullt for begge parter.

Mange adoptivforeldre begrunner ønsket om at barnet skal begynne i barnehagen utfra barnets eget beste. De mener at barnet har et stort behov for å komme sammen med andre barn, og de vektlegger at barna skal bli en del av det sosiale nærmiljøet, få venner og oppleve nærhet og kontakt med andre enn foreldrene. I tillegg mener mange det er viktig med et pedagogisk tilbud for å stimulere barnet, samtidig som de har et ønske om at nærmiljøet skal bli kjent med barnet og akseptere det ut fra sine forutsetninger.

Bør adoptivbarn gå i barnehage?

Om barnet skal begynne i barnehagen eller når det skal begynne i barnehagen, er avhengig av det enkelte barn. Noen mener at adoptivbarn er senere "gruppemodne" enn sine jevnaldrende, mens andre mener at barn kan få problemer med å knytte seg til flere. Dette avhenger av alt fra ankomstalder til erfaringsbakgrunn og personlighet. Det er viktig med en kritisk vurdering av om barnet bør begynne i barnehagen og når. Dette bør gjøres av foreldrene i dialog med helsestasjonen eller andre fagpersoner som kjenner barnet.

I enkelte tilfeller vil en kunne oppleve at barnet ikke slår seg til ro i barnehagen. Barnet forblir utrygt og redd, selv om barnehagen har forsøkt det de kunne for å legge forholdene til rette. Det burde ikke være noe nederlag verken for foreldre, barnehagen eller barnet å erkjenne at barnet bør utsette barnehagestarten for eksempel et halvt år eller et år. Sågar kan det være en løsning for enkelte barn ikke å gå i barnehagen i det hele tatt. Det viktige er at foreldre og

"Det å begynne i barnehagen er "å overskride en terskel" både for barnet og foreldrene. Barnet og foreldrene står overfor et brudd i kontakten, og dette kan oppleves smertefullt for begge parter".

“Mange adoptivbarn har aldri fått oppleve nære relasjoner med en eller flere mennesker. Det innebærer at de har behov for hjelp til å skille ut mennesker som står dem nær”.

barnehagen samarbeider om dette, slik at en eventuell avslutning av barnehageoppholdet oppleves positivt for barnet.

ENKELTE REAKSJONER

Selv om mange adoptivbarn har blitt tatt godt hånd om i sitt opprinnelsesland, vet vi at den første tiden har vært preget av manglende omsorg og brudd på kontakt med nære omsorgspersoner. Slike brudd kan føre til at barnet vanskeligere utvikler den nødvendige tillit til sine omgivelser. Dette kan igjen bety at barnet ikke er så modent som andre jevnaldrende for å begynne i barnehagen. Barnet kan reagere annerledes enn hva som er forventet ved barnehagestart. Det kan vise reaksjoner som raseri og frustrasjon eller virke asosialt og gjøre seg usynlig. Ukritisk kontakt med voksne, *“den ene er like bra som den andre”*, er også ofte en vanlig reaksjon. Uansett hvordan barnet reagerer, er det viktig at signalene blir tatt på alvor.

Tilknytning

Mens noen barn raskt knytter seg til sine nye foreldre, trenger andre tid. Det å kunne veksle mellom nærhet og distanse til ulike mennesker er vesentlig for barnets videre utvikling. Mange adoptivbarn har aldri fått oppleve nære relasjoner med en eller flere mennesker. Det innebærer at de har behov for hjelp til å skille ut mennesker som står dem nær. Dette kan barnehagen hjelpe til med ved ikke å “konkurrere” med foreldrene, men sørge for at noe av kontakten bør være forbeholdt foreldrene alene.

Du må ikke gå fra meg!

Det å ha vansker med å håndtere separasjoner er et problem for mange adoptivbarn. Barnas erfaringer med separasjoner fra sine første omsorgspersoner kan sitte i bevisst eller ubevisst. Separasjonsangst innebærer at barnet er redd for å miste den personen som betyr noe for det. Konsekvensen er at det blir urolig og engstelig når foreldre eller andre barnet er knyttet til, ikke er innen rekkevidde. Derfor kan situasjoner som har med forandringer eller oppbrudd å gjøre, oppleves vanskelig, for eksempel når foreldrene forlater barnehagen eller kommer for å hente. Dette er det viktig at barnehagen er klar over ved oppstart. Det fungerer ofte godt for barn med separasjonsangst at dagen planlegges

godt med forutsigbare og faste rutiner, samtidig som man forteller barnet hva det skal gjøre.

For at barnet skal kunne ta inn de nye vilkår og forstå at personer de er glad i ikke vil forsvinne, må barnet få reagere på separasjoner og forandringer. Dette er nødvendig for at barnet skal knytte seg til og bli virkelig trygg på sin familie og andre. Først da kan adoptivbarnet leve, istedenfor å overleve.

Jeg vil være baby igjen!

Regresjon betyr å gå tilbake til en tidligere utviklingsperiode for å hente inn igjen og få krefter til å fortsette. Mange adoptivbarn har behov for nettopp dette. En må ikke være urolig når barnet gir tilkjenne et ønske om å være liten, men heller se på det som noe positivt fordi barnet våger å slippe fram noen av sine behov. Enkelte barn vil i en kortere eller lengre periode veksle mellom ulike roller; fra i det ene øyeblikk å være en selvstendig 5-åring som hjelper til i barnehagen, til i neste å være baby og suge på tåteflaske. La barnet få være det. Noen av barna kan ha behov for denne vekslingen over lang tid.

Hør og se hva jeg har opplevd!

Mens de fleste adoptivbarn relativt raskt finner seg til rette i barnehagen, kan enkelte være merkbart passive særlig den første tiden. De tar kanskje lite initiativ og livsviljen er utydelig. Barnet kan være deprimert, eller årsaken kan ligge i understimulering. Andre barn er svært aktive og dominerende. Passivitet kan være en institusjonsoppførsel på lik linje med høy grad av aktivitet. Det kan være vanskelig å avgjøre hva som er naturlig temperament, livsvilje og livsglede hos et barn og hva som er unaturlig passivitet eller livlighet, for eksempel hyperaktivitet. Spesielt kan det være vanskelig å tolke hos adoptivbarn som ikke har vært lang tid i sin nye familie. Alle adoptivbarn forteller på sin måte om hva de har opplevd og hvordan de takler det som har hendt. Eldre barn kan beskrive med ord. Alle barn viser det med sin væremåte. Et barn som bruker lang tid på å knytte seg til pappaen sin og er skeptisk til de mannlige ansatte i barnehagen sier kanskje; "Det var ingen menn i institusjonen der jeg bodde. Hvordan skal jeg vite at du vil bli? eller "Mange voksne har passert gjennom mitt liv. Jeg er ikke vant til å ha spesielle relasjoner til noen". Det utagerende barnet

"Enkelte barn vil i en kortere eller lengre periode veksle mellom ulike roller; fra i det ene øyeblikk å være en selvstendig 5-åring som hjelper til i barnehagen, til i neste å være baby og suge på tåteflaske. La barnet få være det. Noen av barna kan ha behov for denne vekslingen over lang tid".

forteller kanskje: "Det er kaos inni meg. Dette gjør vondt. Om jeg sitter stille vil det eksplodere." Eller barnet som har vansker med å sove; "Jeg våger ikke slippe dagen. Hva hender om jeg sovner? Kanskje alt er forandret når jeg våkner?" En skal også være klar over at sanseintrykk – lukter, lyder, spesiell berøring – kan vekke minner om ting som har skjedd før adopsjonen og som barnet har vansker med å håndtere. Det er viktig å være vår og fintfølende for slike signaler, slik at barnehagen kan sette inn nødvendige tiltak for å hjelpe.

"Et barn som har levd i et lukket og understimulerende miljø på institusjon eller helt uten regler på gaten, vil teste foreldrene og omgivelsene for å se hvor langt det kan gå. "Hva er tillatt, hva er ikke tillatt, hvor langt kan jeg presse dem, liker de meg virkelig selv om jeg oppfører meg slik?"

Liker dere meg når jeg oppfører meg slik?

De litt eldre adoptivbarna har ofte gjennom ulike strategier søkt å skaffe seg tilstrekkelig oppmerksomhet. De kan ha tilpasset seg, hatt superkontroll og til tider manipulert sine omgivelser. En del av disse strategiene passer ikke inn i adoptivbarnets nye liv. Aggressive og utfordrende barn oppfører seg mange ganger som om de er følelsesmessig "selvforsørgende" og ikke avhengig av noen. For disse barna er det av stor betydning å oppleve tydelige og klare grenser, og voksne som viser at "vi bryr oss om deg uansett!"

Den første grensen et barn opplever er grensen mellom egen kropp og mammas. Det er fra denne grunnleggende opplevelse at barnet får sin første erfaring med grenser. Et barn som har levd i et lukket og understimulerende miljø på institusjon eller helt uten regler på gaten, vil teste foreldrene og omgivelsene for å se hvor langt det kan gå. Hva er tillatt, hva er ikke tillatt, hvor langt kan jeg presse dem, liker de meg virkelig selv om jeg oppfører meg slik?" Det er viktig å sette grenser i barnehagen. Det kjennes trygt at det settes grenser, å få vite hva som er tillatt og hva som er farlig. Tren også de forsiktige barna, slik at de tør prøve nye grenser og situasjoner for seg selv. Det er viktig at de voksne er vare og ytterst oppmerksomme, slik at barnet ikke føler seg presset eller overkjørt.

Jeg spiser og jeg spiser

Enkelte adoptivbarn er veldig fokusert på mat, spesielt rett etter ankomst til Norge. Noen barn spiser og spiser så lenge det finnes mat og klarer vanskelig å fokusere på annet når de vet at det finnes mat i nærheten. Leken stopper opp og alt fokus er rettet mot mat. Noen kan til og med hamstre mat for å sikre at det er nok. Årsakene kan være svært ulike og varierer fra barn til barn. Det er

derfor ingen klare svar på hvordan matfiksering skal løses. Enkelte barn har bodd på barnehjem og aldri opplevd muligheten for å styre eget matbehov, andre kan ha sterk utrygghetsfølelse rettet mot mat. Selv om dette for de fleste vil normalisere seg over tid, kan fiksering på mat bli så sterk at en må søke hjelp.

Tør jeg?

Barnets første læring er knyttet til den menneskelige kropp. Hudkontakt, varme og rytme fra omsorgspersonens kropp er den viktigste stabiliserende og trygghetsskapende faktor for spedbarnet. En del adoptivbarn har vært uten denne stadig tilbakevendende trygghetskilde og er derfor blitt redd for å utforske omgivelsene og ta i bruk seg selv. Disse kan behøve tid før de kan ta imot nærkontakt som noe positivt. Andre kan nesten ha et umettelig behov for nærhet. De får ikke nok. Nærhetens bakside er at de ofte vil ha eiendomsretten til den de er blitt glad i.

Det er ikke uvanlig at adoptivbarn har problemer med kroppoppfatningen. For barna kan brister på dette området lede til at barna har problemer med egen styrke. Kroppoppfatning er nært knyttet til motorisk utvikling. Det er ved hjelp av vår kroppoppfatning vi kan nærme oss andre mennesker, og også holde distanse til andre på en sunn måte. Dette er en kompetanse som vil gi mulighet til gode og sunne relasjoner til andre, både barn og voksne. En god kroppoppfatning er også et viktig og klart kriterium for å falle inn i leken med jevnaldrende. Barnehageansatte må derfor være spesielt oppmerksomme på barnas kroppsbekjennelse og eventuelle hemninger ved fysisk utfoldelse, da dette virker inn på barnets totale opplevelse av seg selv.

EN VELLYKKET START I BARNEHAGEN

Tilvenning til barnehagen er en krevende tid både for barn og foreldre. Det å skape en trygg base og lære seg å ta farvel med mor og far, er en tøff utfordring i barns liv. Når et adoptivbarn skal begynne i barnehagen, bør barnet aldri starte opp før personalet har hatt en samtale med foreldrene. Vi er alle veldig mottakelige i våre "første møter," og det skal ikke mye til før situasjonen tipper over til å bli anspent, lukket og negativ. Særlig er barn med

"Det er ikke uvanlig at adoptivbarn har problemer med kroppoppfatningen. For barna kan brister på dette området lede til at barna har problemer med egen styrke. Oppfatning av kroppen er nært knyttet til motorisk utvikling".

“Det er ikke bare barnet som opplever en stor overgang ved barnehagestart. For adoptivforeldrene er det ikke uvanlig at følelser av usikkerhet og bekymring for barnet igjen gjør seg gjeldende”.

erfaring fra tidlige separasjoner veldig sårbare. Innenfor barnehagepedagogikken er man svært oppmerksom på viktigheten av hvordan nye barn og foreldre blir tatt i mot, men kunnskap om adoptivbarnas særlige behov er lite vektlagt.

Det er ikke bare barnet som opplever en stor overgang ved barnehagestart. For adoptivforeldrene er det ikke uvanlig at følelser av usikkerhet og bekymring for barnet igjen gjør seg gjeldende.

Hva barnehagen bør prioritere:

- Innkalle til møte med foreldrene før oppstart. Barnehageansatte bør være bevisst på hvilken informasjon som er relevant i forbindelse med barnehagestarten.

- Den sårbarhet som enkelte adoptivforeldre har i forbindelse med å gi slipp på barnet i barnehagen, krever gode relasjoner med barnehagen.

- Noen adoptivbarn har vansker med å bytte miljø. Barnet må få tid til å tilpasse seg den nye situasjonen i eget tempo. Noen bruker kort tid på tilvenning, andre lenger. Det er viktig at barnehagen følger dette tett opp og gir foreldrene løpende informasjon.

- Det er en fordel om en bestemt person i personalet har hovedansvaret for barnets tilvenning og også er den som følger opp kontakten med foreldrene den første tiden.

- Foreldre vil i varierende grad snakke med barnehagen om barnets bakgrunn eller tilpasning. Det er viktig at barnehagen respekterer dette. Det bør forventes at informasjon gitt til barnehagen, blir gitt videre til eventuell ny førskolelærer eller ved overgang til ny gruppe. For å sikre at informasjon om et barn går videre, kreves det at barnehagen lager gode rutiner som sikrer korrekt informasjonsflyt.

HVEM ER JEG?

Mange adoptivbarn skiller seg utseendemessig ut fra foreldre og øvrig familie. De har en genetisk og kulturell bakgrunn som kan gi positiv status i enkelte miljøer, men også det motsatte kan erfares. Det finnes dessverre rasistiske og diskriminerende holdninger i vårt samfunn. Hvilken betydning dette kan få for barnets opplevelse av

seg selv, er avhengig av hvilke reaksjoner barnets omgivelser har på dette. Noen adoptivbarn kan oppleve en sårbarhet så tidlig som i førskolealder. Dette kan trolig være en av årsakene til at enkelte barn anonymiserer seg så vel i barnehagen som senere i ungdomsalderen. Bevissthet om etnisk identitet må læres - den kommer ikke av seg selv. Fortielse av barnets opprinnelse og en stadig understreking av at barnet er norsk, kan være et symptom på de voksnes utrygghet. Barnehagen og foreldrene bør være åpne for en kontinuerlig dialog med barnet om hudfarge og etnisk opprinnelse. Det er de voksnes ansvar. Man må være klar over at barnet kan komme inn i problemfelt som det må hjelpes igjennom. Hvordan barnehagen forholder seg til barnets bakgrunn, blir derfor viktig for barnets opplevelse av seg selv. Rasistiske holdninger på forskjellige samfunnsområder er et av de temaene som foreldrene er opptatt av, og som de ofte ønsker at barnehagen skal engasjere seg i. Det er viktig at barnehagen er med på å hjelpe barnet til å få et godt selvbilde.

Noen undersøkelser har vist at førskolelærere som hadde fått kunnskap om barnets fødeland og bakgrunn, la stor vekt på bakgrunnsinformasjonen når de arbeidet pedagogisk med barnet. De mente at de ikke kunne ha arbeidet slik med barnet, for eksempel med å hjelpe barnet til å differensiere voksenkontakt, raseriutbrudd og passivitet, hvis de ikke hadde hatt denne informasjonen. Manglende kunnskap om adoptivbarn fører til at mange førskolelærere ikke vet hva de skal arbeide ut fra. En vet heller ikke hva som skal legges vekt på i samarbeid med foreldrene, utover det som er vanlig for alle barn.

Adoptivfamilien opplever seg som en vanlig familie. Foreldrene ønsker å støtte opp om barnets stolthet over etnisk bakgrunn, men samtidig ønsker de ikke at barnet skal oppleves og behandles annerledes enn andre. Dette dobbeltbudskapet må barnehagen være oppmerksom på, slik at disse signalene ikke gjør de ansatte i barnehagen usikre og lite villige til å ta opp spørsmål. Det er viktig at en sørger for å få de opplysninger som er relevante iforhold til barnets opphold i barnehagen. Barnets fysiske og psykiske helse ved ankomst, informasjon om barnets biologiske foreldre og årsaken til at barnet ble adoptert bort, er typisk informasjon som ikke er relevant for barnets opphold i barnehagen.

“Barnehagen og foreldrene bør være åpne for en kontinuerlig dialog med barnet om hudfarge og etnisk opprinnelse. Det er de voksnes ansvar. Man må være klar over at barnet kan komme inn i problemfelt som det må hjelpes igjennom”.

“Noen av forholdene rundt adopsjonen vil ha direkte betydning for barnets utvikling og må bli et nødvendig innslag i samarbeidet med foreldrene. Barnehagen har et ansvar for å ta del i dette”.

Temaer som “meg selv”, “familien min” osv. er også viktige for adoptivbarn, men barnehagen må ha gjennomtenkt hvordan disse emnene skal presenteres og betones. Når man i barnehagen snakker om ulike typer familier, er det viktig å ikke glemme de “utradisjonelle” familiekonstellasjonene, inkludert adoptivfamilier.

Hva barnehagen bør vektlegge:

- Noen av forholdene rundt adopsjonen vil ha direkte betydning for barnets utvikling og må bli et nødvendig innslag i samarbeidet med foreldrene. Barnehagen har et ansvar for å ta del i dette.
- Gjennomføre en samtale med foreldrene om hva barneselv et og har forstått om sin bakgrunn. Videre finne ut hva foreldrene ønsker barnehagen skal fokusere på, hvordan de ønsker at temaets skal vektlegges og hvilke begreper som bør brukes.
- Samtale med foreldrene om hvordan de ønsker at spørsmål rundt barnets kulturelle opprinnelse skal belyses. Barnets etniske tilhørighet og felles holdninger til dette må prioriteres i samarbeidet med foreldrene.
- Støtte opp om barnets utvikling av identitet, slik at det blir harmoni mellom barnets bakgrunn og den verden barnet lever i.

LEK - I BARNEHAGEN

Lek er den viktigste virksomhet i førskolealder og er en vesentlig aktivitet i barnehagen. I lek trener og utvikler barnet motoriske ferdigheter, så vel som de sosiale, språklige og intellektuelle. Følelsesmessige problemer og bearbeidelse av vonde og gode erfaringer blir også uttrykt gjennom lek. På den måten lærer barnet å forstå sine omgivelser og tilegne seg begreper som det ellers ville ha vanskelig for å fatte.

Forutsetningen for at barn som leker skal kunne forstå hverandre, er at de oppfatter rammen for leken. Evnen til å leke henger sammen med evnen til å kommunisere på flere plan.

I forbindelse med tilpasning til ny familie er det ikke uvanlig at barnet trekker seg inn i seg selv. Mange har lite overskudd til sosial aktivitet. Mangelfulle motoriske og psykiske ferdigheter, begreper som mangler, den mellommenneskelige kommunikasjonen og samspillet som aldri har fått mulighet til å utvikle seg, kan ha betydning for om adoptivbarnet faller utenfor leken og fellesskapet. Enkelte adoptivbarn vil den første tiden velge å leke med yngre barn og velger leker beregnet på yngre. Dette kan forstås utfra et behov for å ta igjen tidligere utviklingsperioder som barnet har gått glipp av.

Noen av adoptivbarna som kommer til Norge har med seg sin form for lek. Denne er ikke alltid samsvarende med hva vi definerer som lek. Erfaring viser at mange av de barna som er litt større på adopsjonstidspunktet har lite kjennskap til våre "vestlige" lekeformer og leker. Mange har sjelden lekt og vet lite om hvordan "våre" leker skal brukes. På noen barnehjem er lekene utstilt til pynt på hyller høyt oppe. Adoptivbarn er ofte vokst opp i samfunn hvor lek er forbundet med deltakelse i voksne fellesaktiviteter som vasking, bretteing av tøy og bleier osv. Derfor må lek assosiert med vår vestlige kultur, læres. Dette gjøres ved å imitere og observere voksne og barn, for så å ta etter. Barnet lærer ved å se andres lek, men også ved å se gode modeller i daglig aktivitet.

Noen barn karakteriseres som forsiktige og lite risikovillige. De trekker seg fort vekk fra utagerende lek. Enkelte oppleves som lite allsidige i sine aktiviteter, mens andre er dominerende og klarer ikke å innordne seg i leken. Noen vil foretrekke å være for seg selv, mens andre har behov for mye kontakt. Endel av de litt større adoptivbarna har problemer med å leke både alene og i gruppe. Samtidig ser vi at der hvor barna kan utføre aktiviteter alene som rydding, vasking og bretteing av papirfigurer, noe de kanskje var vant til, velger de å gjøre dette fremfor å leke med andre barn. Det er viktig at barn som foretrekker aktiviteter som rydding, feiling osv., berømmes for sin kompetanse. Så kan vår form for lek utvikles etter hvert som barnet blir kjent med vår kulturs barneaktiviteter.

Viktige mål for barnehagen er å hjelpe adoptivbarn til å oppleve fellesskap med andre, utvikle vennsforhold og gi dem anledning til å leke og gjøre ting sammen. I barnehagen vil de få mulighet til å bygge relasjoner til en eller flere andre personer. Denne

"I forbindelse med tilpasning til ny familie er det ikke uvanlig at barnet "trekker seg inn i seg selv." Mange har lite overskudd til sosial aktivitet".

“Viktige mål for barnehagen er å hjelpe adoptivbarn til å oppleve fellesskap med andre, utvikle vennskapsforhold og gi dem anledning til å leke og gjøre ting sammen. I barnehagen vil de få mulighet til å bygge relasjoner til en eller flere andre personer”.

relasjonsbyggingen er viktig for barnets utvikling. Den tilbakemeldingen barnet får fra disse personene er som for alle barn, viktig for barnets opplevelse av seg selv og sin dyktighet.

Hva barnehagen bør være oppmerksom på:

- Adoptivbarna kan den første tiden ha lite overskudd til sosial aktivitet. Barna må få lov til å bruke tid på å kompensere for manglende mellommenneskelige relasjoner.
- Vår form for lek må læres, eldre adoptivbarn har ofte lite kjennskap til våre vestlige lekeformer og leker.
- Barnets oppfatning av egen dyktighet i lek kan bety mer for barnets selvbilde enn oppfatningen av seg selv på andre områder. Derfor får også andre barns vurdering av dette stor betydning.
- Mange av de eldre barna mestrer kulturbetingede ferdigheter som f.eks. papirbretting, spesielle danser og spising med pinner. Dette er et godt utgangspunkt å bygge videre på og kan gi status i barnehagen.
- Skal vi kartlegge barnets kompetanse på lek må barnet observeres over tid. Det er viktig å observere om barnet er fullverdig medlem av barnegruppen og om barnet har gode venner.
- Foreldre og de ansatte i barnehagen må bruke tid på å snakke sammen om felles holdninger, mål og tiltak for å fremme barnets lek.

SPRÅKUTVIKLING

Utenlandsadopterte barn blir ofte sett på som tospråklige. Det vil si norsk er deres andre språk. Men barna er ikke tospråklige. De har en språkutvikling som er annerledes enn den kontinuerlige utviklingen både enspråklige og tospråklige barn har. De har fått et brudd i språkutviklingen fordi tilegnelsen av det første morsmålet avbrytes rundt adopsjonstidspunktet, for så å bli erstattet av norsk. Hvordan adopsjonen påvirker utviklingen av det nye morsmålet, er avhengig av barnets egne forutsetninger og hvilke levekår og

språkerfaring de har fra opprinnelseslandet. Tilknytningen mellom barnet og adoptivforeldrene er også viktig.

De fleste adopterte barn forstår og snakker sitt nye morsmål ganske raskt. På overflaten ser det ut til at omtrent halvparten av dem har tilegnet seg et aldersadekvat norskspråk i løpet av det første året i Norge, om de er blitt adoptert etter de har fylt 2 år. Det tar lengre tid å forstå og bruke språket mer nyansert. Mange av barna er raske til å imitere språket de hører rundt seg, noe som er funksjonelt fordi det gjør at de raskt klarer å kommunisere med omgivelsene. Men en for høy hastighet i språktilegnelsen kan også føre til overflatisk språklæring. Det kreves bred og variert språklig utforskning for virkelig å tilegne seg språket.

Selv om de fleste adopterte barn har en god språklig mestring, viser det seg at rundt en tredjedel av dem har språklige problemer. Logisk sett vil man kanskje tenke at det er større sjanse for at barn vil komme til å streve med språket jo eldre hun eller han er ved adopsjonstidspunktet. Det ser imidlertid ikke ut til at alder alene har avgjørende betydning for utviklingen av et nytt språk. Det er like viktig å være oppmerksom på hvordan barnas livssituasjon var før de kom til Norge. Mange utenlandsadopterte barn kan ha hatt liten mulighet til å utforske omgivelsene sansemotorisk, gjennom å bevege seg, se og ta på, høre, lukte og smake. Alt dette er viktig grunnlag for språkutviklingen. Endel barn har også hatt begrenset språklig samspill med de voksne i nærmiljøet. Slike omstendigheter kan bidra til at barna har mindre språklig bagasje med seg enn hva de ville hatt under mer gunstige forhold. Foreldre forteller også at barnehjems personale har bemerket at deres barn hadde et enklere og barnsligere språk enn hva alderen skulle tilsi. Imidlertid vil de fleste "ta igjen" denne utviklingen når de kommer i mer stimulerende omgivelser.

Språkforståelse

Det er ikke alltid åpenbart at utenlandsadopterte barn strever med språket fordi de generelt er dyktige til å kommunisere, enten med talespråk alene eller med talespråk sammen med kroppsspråk. Dette kan være med på å skjule om språkforståelsen er dårligere enn man skulle tro, blant annet fordi voksne vanligvis vurderer barns språkferdighet ut fra hva de sier. Noen av barna

“Mange utenlandsadopterte barn kan ha hatt liten mulighet til å utforske omgivelsene sansemotorisk, gjennom å bevege seg, se og ta på, høre, lukte og smake. Alt dette er viktig grunnlag for språkutviklingen”.

“At adopterte barn strever med daglige ord, sier noe om at de kan ha et dårligere ordforråd enn alderen skulle tilsi. Dette kan vise seg ved at de har få ord og kanskje lite nyanser i ordforrådet. For eksempel kan en 5-åring bruke ordet skje om alle gjenstander som har med bestikk å gjøre”.

har uforklarlige vansker med å forstå vanlige ord på tross av at de bruker ordene tilsynelatende korrekt. De kan ha “hull” i forståelsen av ord som er så daglige at det er vanskelig å forstå at de ikke mestres. Voksne er generøse lyttere. De tolker hva barnet vil formidle og ikke konkret hva hun eller han sier. Derfor kan det ta tid før omgivelsene oppdager manglende ordkunnskap som f.eks. at en 4-åring egentlig ikke vet hva *bokhylle* er. Problemet oppdages heller ikke alltid fordi barn er flinke til å tolke situasjoner, gester og tegn fremfor ord og setninger. Det virker derfor som om de forstår hva som blir sagt.

At adopterte barn strever med daglige ord, sier noe om at de kan ha et dårligere ordforråd enn alderen skulle tilsi. Dette kan vise seg ved at de har få ord og kanskje lite nyanser i ordforrådet. For eksempel kan en 5-åring bruke ordet skje om alle gjenstander som har med bestikk å gjøre. *Skje, kniv, gaffel* - det vil si alle gjenstander innen samme meningsmessige område. At få ord dekker mye, merkes ikke alltid i dagligspråket, men det kan føre til problemer i utviklingen av mer presis og nyansert begrepskunnskap. På den annen side må man være åpen for at det er positivt at barn bruker de ordene hun eller han behersker til å være aktive kommunikasjonspartnere.

Tid og rom

Retnings-, størrelse- og tidsordene ser ut til å representere en spesiell utfordring for adopterte barn. Noen vil for eksempel *ligge i gulvet, sitte i bordet* og synes det er *kaldt i høsten*. Vanskene med tidsord kan knyttes til at de er abstrakte og mer krevende å tilegne seg enn de konkrete ordene. Men det ser også ut til at noen adopterte barn strever med opplevelse av tid. De kan klokken, men har liten tidsfølelse. *I går* kan betegne alt som har skjedd tidligere, for en time eller en dag siden. Adopterte barn strever imidlertid ikke bare med ords mening, de kan også bøye ord mindre enn forventet. Den raske språklæringen kan bidra til at noen av dem får mindre trening i å oppfatte likheter og forskjeller i språket, og på grunnlag av det trekke ut ubevisst kunnskap om språklig struktur. Helt opp i 5-6 års alder er det noen som ikke registrerer den meningsmessige forskjellen mellom *blomst* og *blomster*. Vansker med bøyingsformer viser seg også i dagligtale når de sier *to banan og en eple*.

Et dårlig ordforråd og særlige vansker med noen ord, kan føre til problemer med å fortelle om hendelser og opplevelser, og formidle beskjeder på en slik måte at andre forstår. Det ser ut til at noen har vansker med å holde tråden og fortelle i tidsrekkefølge. Foreldre til adopterte barn kan fortelle at deres barn strever med å fortelle hva som har hendt i barnehagen, eller å forklare mor hvilken sang de vil at hun skal synge. De kan begynne ivrig å fortelle, bli usikre, lete etter ord og gi opp.

Utenlandsadopterte barn har ikke hatt like lang tid som sine jevnaldrende på å tilegne seg språket, men allikevel forventes det at de skal ha et like velfungerende språk som dem ved skolestart. Siden man ikke kan vite om et barn kommer til å streve med språket eller ikke, er det viktig at man i barnehagen er oppmerksom på at dette er barn som kan få språklige problemer og sette i verk tiltak som forebygger dette.

Hva barnehagen bør fokusere på:

- Tolke barnas nonverbale språk og oversette til talespråk det barnet gir uttrykk for når de bruker gester, mimikk og kroppsspråk.
- Snakke om hva barnet gjør, er opptatt av eller hva du selv gjør parallelt med aktiviteten. Ikke bruke språket alene, men vise med kroppsspråk hva du snakker om. For eksempel hva vi hører (lyttebevegelse med hånden + "Hører du bilen?") og kjenner (klappe katten + "Kjenn. Pus er myk").
- Ikke tro at barn forstår ord og setninger selv om de gjør hva den voksne sier. Det kan hende de i hovedsak tolker situasjon og kroppsspråk
- Bruke bøker, snakke om dem og lese i dem.

"Et dårlig ordforråd og særlige vansker med noen ord, kan føre til problemer med å fortelle om hendelser og opplevelser, og formidle beskjeder på en slik måte at andre forstår. Det ser ut til at noen har vansker med å holde tråden og fortelle i tidsrekkefølge".

SAMARBEID OG GODT BARNEHAGEMILJØ

Et godt samarbeid mellom foreldre og barnehage er alltid en forutsetning for et godt barnehagetilbud. Adoptivbarnet er sentrum i samarbeidet mellom førskolelærer og foreldrene. For å kunne støtte barnet best mulig i dets utvikling, kreves det at barnehagen og foreldrene prøver å skape sammenhenger og trygghet i barnets liv. Dette skjer blant annet når barnet opplever at viktige voksne har god kontakt med hverandre. Når de voksne klarer å danne seg et helhetsbilde av barnet, som innebærer både informasjon om barnets tidligere liv og barnets nåværende hverdag og tar hensyn til dette i sitt arbeid med barnet, vil resultatet bli en trygg arena for videre utvikling.

Konsekvenser for samarbeid

Adoptivforeldrenes perspektiv er som alle andre foreldres, fokusert mot eget barn. Foreldrene er alltid eksperter på eget barn og mange adoptivforeldre har i tillegg både før og etter adopsjonen, tilegnet seg mye kunnskap om denne gruppen barn. Barnehagens oppgave er å legge til rette for utvikling av alle barna i gruppen, og det er derfor viktig i samarbeidet å være klar over de ulike perspektivene.

Skjevheter i kunnskap om utenlandsadopterte barn kan påvirke samarbeidet. For å kunne endre på dette, må de ansatte i barnehagen være mer bevisst på å øke sin kompetanse og kunnskap innenfor området. Økt kunnskap krever involvering fra de ansattes side, og vil oppnås ved å ta aktivt del i samtaler, lese litteratur og delta på kurs. Fordi foreldre sitter inne med kompetanse, som det kanskje hadde vært yrkesmessig riktig at førskolelærer har, kan det i en del sammenhenger oppstå kilder til konflikt. De fleste adoptivforeldre vil imidlertid mer enn gjerne dele sin kunnskap om litteratur, kurs og materiell med barnehagen.

“Skjevheter i kunnskap om utenlandsadopterte barn kan påvirke samarbeidet. For å kunne endre på dette, må de ansatte i barnehagen være mer bevisst på å øke sin kompetanse og kunnskap innenfor området”.

TIPS TIL ARBEID MED ADOPTERTE BARN

Innkjøring i barnehagen

Innkall til foreldresamtale før barnet starter opp i barnehagen. Viktige områder:

- o Ankomstaler
- o Hvor lenge det er siden adopsjonen fant sted
- o Tilknytning til nye foreldre
- o Forhold til andre barn
- o Forhold til andre voksne
- o Barnets bakgrunn (informasjon relevant for barnehagestart)
- o Tilpasning/utvikling etter ankomst
- o Barnas utvikling – aldersadekvat?

Måter å forholde seg til adoptivbarnet på:

- o Forberede barnet på forandringer – forutsigbarhet skaper trygghet.
- o Skape rolige hjørner når det er mulig.
- o Prøve å minske stresset i bestemte situasjoner.
- o Tilpasse virksomheten etter det barnet er modent til – husk at adoptivbarn er “barn av mange aldre” og kan fungere svært ujevnt.
- o Være var for barnets eget forhold til kroppskontakt og jobbe ut fra det.
- o Hvis tilknytningen til adoptivforeldrene er svak, må de ansatte ikke konkurrere om barnets tillit.
- o Tåle barnets utbrudd og snakke om det som har hendt etterpå.
- o Unngå maktkamp.
- o Finn en balanse mellom krav/konsekvenser og føyelighet
- o Stå alltid for det en har sagt – for barn som har opplevd tap av omsorgspersoner vil uttesting av grenser for å se om det i gjen blir avvist, være et viktig poeng.

Identitet

Tiltak som kan danne grunnlag for barnets stolthet over sin opprinnelse:

- o Gi ærlige svar og vis interesse når barnet tar opp emnet.
- o Skap en positiv omtale omkring biologisk opphav og fødeland.
- o Ta tema opp i naturlige sammenhenger. Det er viktig å være følsom for barnets mottakelighet.

“Stå alltid for det en har sagt – for barn som har opplevd tap av omsorgspersoner vil uttesting av grenser for å se om det igjen blir avvist, være et viktig poeng”.

“Formidle informasjon om etnisk bakgrunn ved for eksempel å feire ankomstdag eller ha egen temadag om landet. Mange av barna har album, film og gjenstander fra sitt fødeland”.

- o Formidle informasjon om etnisk bakgrunn ved for eksempel å feire ankomstdag eller ha egen temadag om landet. Mange av barna har album, film og gjenstander fra sitt fødeland. Adopsjonsforeningene har ulikt materiell som barnehagen kan bruke. De aller fleste foreldre har sterke opplevelser fra og mange følelser for barnets fødeland. Det er viktig at barnehagen viser interesse og gir familien mulighet til å presentere landet på ulik måte. Dette kan ha betydning for barnets opplevelse av egen identitet. Det er spesielt viktig å være bevisst på hvordan man omtaler andre kulturer og mennesker.
- o Temaarbeid kan være til glede eller frustrasjon. Mange barnehager har tema som “Meg selv som baby.” Langt fra alle adoptivbarn har bilder av seg selv som baby, men da kan temaet “Meg selv som liten”, være en god løsning.
- o Anskaff materiell som kan brukes i lek, dukker med forskjellig hudfarge, bøker om barn i andre land og om adopsjon.

Lek

- o Det bør dannes lekegrupper rundt de adoptivbarna som ikke faller inn i leken. Gruppene bør ha til hensikt å øke barnets motivasjon for å leke, få frem mer differensierte lekeformer, og gi gode opplevelser i lekefellesskap med andre.
- o Det er viktig å skape trygge forhold barna i mellom. En må skape et klima som gir alle muligheten og ikke favoriserer det dominerende barnet. Kanskje er det spesielt viktig for adoptivbarn at det eksisterer forutsigbare normer og regler som gir alle rett til å leke. Det er viktig å ha ro til å utfolde seg.
- o Barna må få tilstrekkelig tid til å starte opp, gjennomføre og avslutte sin lek. Før leken må avsluttes på grunn av måltider, samling osv., må barnet få beskjed i god tid slik at de kan forberede seg på å avslutte. Hvis de voksne griper for brått inn uten forhåndsvarsel, formidles manglende respekt for barnas lek og det kan skape utrygghet.
- o Det er viktig å velge leker og aktiviteter som passer barnet, ikke alderen. Noen har behov for tilgang på leker for yngre aldersgrupper.
- o Spill og andre regelleker er gode verktøy for å lære eldre adoptivbarn å følge regler og lære å vinne og tape.

- o En viktig del av norsk barnekultur er bevegelsesleker, ringleker og sangleker. Dette er lek som gir barnet gleden av å bevege seg til musikk, og gleden av å gjøre det sammen med andre. Eldre adoptivbarn kan ha vært lite borti slik lek. Det er viktig å bruke tid på slike aktiviteter for barn som ikke har dette med seg i bagasjen slik at de får lik kompetanse som jevnaldrende, samtidig som de kan få gode opplevelser av fellesskap.
- o Snakk mye med barnet. Snakk ikke bare til barnet – og absolutt ikke om barnet i dets nærvær, men snakk med barnet. Snakk om alt; hva dere gjør og hvorfor. Vær nøye med å få bekreftet at barnet har forstått det du sier, spesielt når det gjelder informasjon av ulikt slag.

Motorikk

- o Tren forståelse og bruk av ikke-verbal kommunikasjon (kroppsspråk). Barn som misforstår eller blir misforstått når det gjelder kroppsspråk, blir lett forvirret og utrygge.
- o En viktig del av barnas utfoldelse er gjennom bevegelse, særlig i utelek. Klatring, kryping, balansering, løping og hopping er barnas måter å bruke et variert lekeområde eller naturen på. En del adoptivbarn har lite erfaring med dette. De har kanskje oppholdt seg mye i en seng eller på et sterkt avgrenset område, og bare det å gå i en trapp eller vasse i en dam, kan være en ny utfordring. Den fysiske utfoldelsen er også et middel til å få opplevelse og forståelse av fysiske ferdigheter, og til å få kunnskap om fysiske årsaks-sammenhenger. Det å legge til rette for bevegelse er en måte å hjelpe barnet til å uttrykke følelser på, kommunisere med andre og føle fellesskap.

Samarbeid

- o Det bør vektlegges faste og gode rutiner for foreldresamarbeidet. Prioriter flere formelle samtaler. Denne samarbeidsformen gir mer tid og ro til nettopp å gjennomdrøfte vanskelige spørsmål, uten å bli forstyrret.
- o Forsøk å etablere en så nær, åpen og prestisjeløs relasjon som mulig med barnets foreldre. For alle foreldre og ikke minst for adoptivforeldre, er det viktig å oppleve at både barnet og en selv er sett, respektert og tatt på alvor.

“En viktig del av barnas utfoldelse er gjennom bevegelse, særlig i utelek. Klatring, kryping, alansering, løping og hopping er barnas måter å bruke et variert lekeområde eller naturen på. En del adoptivbarn har lite erfaring med dette”.

LITTERATURLISTE

Barnebøker om Adopsjon

Trude Ebbesen (2001): **"Ole blir storebror"**. Rex forlag. ISBN 82-7388-741-3

Svein Fürstenberg Rysjedal(1999): **"Historien om Sissel Stær"**. Eget forlag. ISBN 82-995279-02

Ingvor Goyeryd og Leif E. Eriksson (1996): **"Pyret"**. Bonnier Carlsen. ISBN 91-638-26127

Ingvor Goyeryd og Leif E. Eriksson (1999): **"Pyret får en lillebror"**. Bonnier Carlsen.

Ingvor Goyeryd og Leif E. Eriksson (2002): **"Pyret åker til indien"**. Bonnier Carlsen. ISBN 91-638-2426-04

Anne Kristin Hagesæther og Arne Ruset (1999): **"Over fjell, over hav"**. Samlaget. ISBN 82-521-5452-2

Dorling Kindersley (1995): **"Barn som meg"**. DAMM FAKTA. ISBN 82-517-8121-3

Lesly Anne Mesel (1996): **"Reisen tilbake"**. Solum forlag. ISBN 82-560-1045-2

Göran og Monica Schultz (1999): **"Her kommer Bu-Ran og Seo Ran fra Korea"**. N.W.

DAMM & Søn AS. ISBN 82-517-760-9

Liv Wiborg Karlsen (2002): **"Min søster Nina er født i Kina"**. Libretto forlag. ISBN 82-7886-062-9

Annen litteratur om adopsjon

Brodzinsky, Schechter, M.D. (1990): **"At være adopteret"**. Om adopsjon i et livslangt perspektiv. Hans Reitzels Forlag. ISBN 87-412289-60

Carli, A. & Dalen M. (1997): **"Adopsjonsfamilien. Informasjon og veiledning til adoptivforeldre"**. Temaheftet er skrevet ut fra norske adoptivfamiliers erfaringer, og inngår i barne og familiedepartementets foreldreveiledningsprogram. Pedagogisk Forum. Q-0931

Dalen, M. og Sætersdal, B. (1999): **"Hvem er jeg?"**, Nr. 5 i serien "Utenlandsadopterte Barn og Unge i Norge". Akribe. SSBN 82-7950-000-6

Dyregrov, Atle (1997): **"Små barns sorg"**. Pedagogisk Forum. Q-0935

Hägglund, G. (1982): **"Adoptivbarn och språk"**. Boken gir en grundig innføring i adoptivbarns språkutvikling og evt. problemer. Stockholm: Raben & Sjögren. ISBN 91-29-58289

Kars, M. (1997): **"Adoptivbarnet vokser op"**. Boken gir en beskrivelse av ulike utfordringer adoptivfamilien kan møte gjennom barnas oppvekst fra babytadiet til tenåringsalder. København: Fremad. ISBN 87-5572052-8

Internasjonal adopsjon i Norge

Vi er tre samarbeidende foreninger som har norske myndigheters tillatelse til å formidle adopsjon fra utlandet:

Adopsjonsforum
Verdens Barn
InorAdopt

Foreningenes arbeid er basert på medlemskap. For å kunne adoptere gjennom en av foreningene må man være medlem. I tillegg må man registrere seg som adopsjonssøker i den aktuelle foreningen.

Vårt hovedmål er å drive adopsjonsformidling. Vi driver også hjelpeprosjekter i landene barna kommer fra.

Vi slutter oss til de prinsipper som er nedfelt i FNs Barnekonvensjon, FNs Erklæring om adopsjon og oppfostring samt Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon.

Foreningene arbeider i tråd med gjeldende lover og regler både i Norge og de aktuelle opprinnelseslandene.

Vi driver også informasjonsvirksomhet, og fungerer som interesseorganisasjoner for adoptivbarn og adoptivforeldre. Det fokuseres på adoptivfamiliens rettigheter. Foreningene har i tillegg kulturtilbud knyttet til landene barna kommer fra.

Vi tilbyr veiledning til familier som allerede har adoptert, og yter bistand til unge adopterte som ønsker å søke etter sitt biologiske opphav. Foreningene samarbeider også med de adopterte ungdommenes egne organisasjoner.

Temaheftet om Adoptivbarn og barnehagen er utarbeidet for de tre adopsjonsforeningene i Norge av høgskolelektor Marianne Sigurdson Lyngvi, Høgskolen i Agder. Avsnittet om språk er skrevet av forsker/logoped Anne-Lise Rygvold, institutt for Spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo.

Temaheftet er utgitt med økonomisk støtte fra Barne- og familiedepartementet.

Utgivelsesår 2004.

Dette heftet handler om møtet mellom utenlandsadopterte barn og barnehagen. Noe av det som sies kan kanskje synes selvfølgelig, men erfaringer viser at det som kan oppleves selvfølgelig for barnehagebarn, kan være ekstra viktig å fokusere på i forhold til adopterte barn. Det vil alltid være en fare for å stigmatisere adoptivbarn når man fokuserer særskilt på dem, men uten kunnskap og informasjon kan de reelle utfordringene lett avvises eller overses.

Adopsjonsforum

